

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЯК ІНФРАСТРУКТУРНИЙ СКЛАДНИК РИНКУ ПРАЦІ

PUBLIC EMPLOYMENT STATE AS A LABOR MARKET INFRASTRUCTURAL COMPOSITION

Гірман А.П.

кандидат політичних наук,
доцент кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин,
Дніпровський університет митної справи та фінансів

Ромашко І.Ю.

студентка,
Дніпровський університет митної справи та фінансів

Бєлік А.Ю.

студентка,
Дніпровський університет митної справи та фінансів

Статтю присвячено аналізу ефективності діяльності Державної служби зайнятості та дослідженню основних показників ринку праці в регіонах країни за останні роки та у цілому по Україні. Автори про­понують зосередитися на перебудові організаційної структури Служби з традиційно бюрократичної моделі на сучасну сервісну організацію нового типу, яка має виступати в ролі посередника між шукачем роботи та роботодавцем.

Ключові слова: ринок праці, інфраструктура, Державна служба зайнятості, безробіття, робоче місце, вакансія.

Статья посвящена анализу эффективности деятельности Государственной службы занятости и исследованию основных показателей рынка труда в регионах страны за последние годы и в целом по Украине. Авторы предлагают сосредоточиться на перестройке организационной структуры Службы с традиционно бюрократической модели на современную сервисную организацию нового типа, которая должна выступать в роли посредника между соискателем работы и работодателем.

Ключевые слова: рынок труда, инфраструктура, Государственная служба занятости, безработица, рабочее место, вакансия.

The article is devoted to the analysis of the effectiveness of the State Employment Service and the study of the main indicators of the labor market in the regions of the country in recent years and in general in Ukraine. The authors suggest focusing on reorganizing the Service's organizational structure from a traditionally bureaucratic model into a modern service organization of a new type, which should act as an intermediary between the jobseeker and the employer.

Keywords: labor market, infrastructure, public employment service, unemployment, workplace, vacancy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Невід'ємною умовою успішного функціонування економіки будь-якої держави є наявність високоякісної, конкурентоспроможної робочої сили. Ринок праці являє собою складну систему, невід'ємний динамічний елемент ринкової економіки адже, саме на ринку праці відбуваються формування, розподіл та відтворення робочої сили.

Нормальне функціонування так розвиток ринку праці неможливі без ефективної інфра­структури ринку праці, адже саме через інфра­структуру має забезпечуватися ефективна

взаємодія між попитом та пропозицією робочої сили. Перехід від індустріальної до інформаційної стадії розвитку економіки призводить до змін характеру зайнятості, створюючись мінливість у функціонуванні ринку праці. Однією з найпотужніших підсистем інфраструктури ринку праці є підсистемами державних посередників, представлена Державною службою зайнятості України, щось створена для регулювання без­робіття так зайнятості населення. Нині, коли існує високий рівень безробіття, відсутня належна допомога безробітним громадянам, немотивованість населення до праці так під­приємств до співпраці зі службами зайнятості,

виникає потреба в аналізі ефективності діяльності служб зайнятості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Значний внесок у розроблення наукових підходів до функціонування ринку праці, дослідження його інфраструктури зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Н.В. Волкова, Н.І. Єсінова, Ю.М. Маршавін, О.А. Карпа, К.Р. Сосенкова, К.О. Скібська, А.О. Токар та ін. [1–4].

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є вивчення діяльності Державної служби зайнятості як однієї з найпотужніших підсистем державних посередників інфраструктури ринку праці з простеженням змін попиту над затребувані професії в усіх регіонах країни, дослідженням співвідношення безробіття та вакансій у регіонах країни за останні роки та аналізу попиту та пропозиції праці у цілому по Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Процеси, щось відбуваються на ринку праці й у сфері зайнятості населення, тісно пов'язані з процесами у державі. Актуальність цієї проблеми полягає у тому, щось зайнятість є загальноекономічною категорією, яка впливає на соціально-економічний стан країни та добробуту населення. До організацій так установ, що забезпечують функціонування ринку праці, належать державні органи управління ринком праці країни так недержавні заклади сприяння зайнятості.

Для правильного балансування попиту так пропозиції праці існує Державна служба зайнятості, що є централізованою структурою спеціальних органів, утворених для комплексного вирішення питань регулювання зайнятості населення, професійної орієнтації, працевлаштування і соціальної підтримки тимчасово непрацюючих громадян.

Допомагаючи людям швидше працевлаштуватися, а також знайти роботу, щось найбільшою мірою відповідає їхнім здібностям і бажанням (тим самим скоротивши рівень майбутніх звільнень), служба зайнятості безпосередньо впливає над скорочення безробіття, перш за все фрикційного, структурного, інституційного його типів, а отже, на загальний рівень безробіття.

До головних завдань служб зайнятості належать:

- реалізація державної політики у сфері зайнятості населення та трудової міграції;
- стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць;
- підтримка безробітних в організації підприємницької діяльності.

У загальному вигляді державні служби зайнятості можуть виконувати п'ять груп основних функцій:

- посередництво у працевлаштуванні (трудове посередництво);
- розвиток інформаційних систем ринку праці;
- управління програмами регулювання ринку праці;
- управління допомогою по безробіттю;
- управління регуляторними діями [3, с. 17–18].

Однією з проблем зайнятості, рівня безробіття та балансу попиту і пропозиції праці є неефективне функціонування Державної служби зайнятості під час реалізації завдань державної політики. Щорічно кількість вакансій зменшується, що призводить до збільшення рівня безробіття внаслідок збільшення попиту на вакантне місце [2, с. 98–99].

Порівняно з 2008 р. кількість наявних вакансій у 2016 р. скоротилася на 1 094,8 тис. одиниць. Дані стосуються вакантних місць за державним замовленням, вільні місця на підприємствах приватного характеру не враховано.

Рис. 1. Кількість наявних вакансій за 2010–2016 рр.

Джерело: складено за [5]

Для того щоб проаналізувати ефективність роботи Державної служби зайнятості, доцільним буде розрахувати коефіцієнт працевлаштування (Кпр):

$$K_{\text{пр}} = \frac{U_{\text{пр}}}{U} \times 100\%, \quad (1)$$

де $U_{\text{пр}}$ – кількість працевлаштованого населення;

U – загальна кількість безробітних.

Дані для розрахунку коефіцієнта взято з офіційного сайту Державної служби зайнятості (табл. 1).

Як показали розрахунки, коефіцієнт працевлаштування у період із 2010 по 2016 р. був найвищим у 2012 р. і становив 41,8%. Найнижчим коефіцієнт працевлаштування був у 2015 р. – 30,9%.

Аналізуючи статистичні дані сайту Державної служби зайнятості у січні-березні 2017 р. порівняно з відповідним періодом 2016 р., досягнуто позитивної динаміки по основних її напрямках.

Кількість осіб, працевлаштованих за сприяння Державної служби зайнятості, зросла на 27 тис., або на 16%, та становила 199,3 тис. При цьому майже половина з них була працевлаштована оперативно, до надання статусу безробітного.

На нові робочі місця з компенсацією роботодавцю витрат у розмірі єдиного внеску над загальнообов'язкове державне соціальне страхування працевлаштовано 4,1 тис. безробітних, що на 37% більше, ніж у січні-березні 2016 р., зокрема 1,7 тис. осіб, які недостатньо конкурен-

тоспроможні на ринку праці, так 2,4 тис. осіб, які працевлаштовані суб'єктами малого підприємства в пріоритетних видах економічної діяльності.

Крім того, 59,2 тис. осіб залучено до громадських та інших робіт тимчасового характеру.

Рис. 2. Структура зареєстрованих безробітних за видами економічної діяльності станом на 1 квітня 2016–2017 рр.

Джерело: складено за [5]

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнта працевлаштування за 2010–2016 рр.

Рік	Загальна кількість безробітних за рік, осіб	Кількість працевлаштованого населення за рік, осіб	Коефіцієнт працевлаштування, %
2010	1886276	757675	40,2
2011	1854981	762700	41,1
2012	1826675	764409	41,8
2013	1537436	541939	35,2
2014	1468452	494577	33,7
2015	1435193	444693	30,9
2016	1270447	409042	32,2

Джерело: адаптовано авторами за [5]

Таблиця 2

Показники ринку праці станом на 1 квітня 2017 р.

Показник	2016 р.	2017 р.	зміна значення	
			%	+ (-) тис. осіб
Мали статус безробітного, тис. осіб	467,5	406,8	87,0	-60,7
Отримували допомогу по безробіттю, тис. осіб	376,8	332,8	88,3	-44,0
Кількість наявних вакансій, одиниць	49,9	109,3	2,2р.	59,4
заявлено по формі 3-ПН	49,9	73,5	147,3	23,6
з інших джерел (включаючи роботи за ЦПД)	х	35,8	х	х
Середній розмір заробітної плати у вакансіях, грн.	2241	4054	180,9	1813
Кількість претендентів на одну вакансію, особи	9	6	- 3	

Джерело: складено за [5]

Кількість роботодавців, які співпрацювали із центрами зайнятості, збільшилася на 21% та становила 83 тис. Кількість вакансій у базі даних Державної служби зайнятості збільшилася над 27% – до 319 тис. одиниць.

Зростання кількості вакансій відбулося в усіх регіонах. Найбільш суттєво кількість вакансій зросла в Луганській, Донецькій та Львівській областях – наполовину, в м. Києві – на дві третини. У решті регіонів частка вакансій від загальної їх кількості по країні коливалася від 1,3% до 5,5%. Збільшення кількості наявних вакансій спостерігається у всіх видах економічної діяльності та в усіх професійних групах.

Для забезпечення професійно-кваліфікаційного рівня шукачів роботи вимогам роботодав-

ців за сприяння Державної служби зайнятості понад 75 тис. безробітних проходили професійне навчання, щось на 7% більше, ніж у відповідному періоді 2016 р. Зокрема, кількість безробітних, які навчалися у центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, зросла на 17% та становила майже 20 тис.

Завдяки підвищенню результативності роботи щодо сприяння працевлаштуванню громадян, кількість безробітних станом на 1 квітня 2017 р. порівняно з відповідною датою 2016 р. скоротилася на 13% (на 61 тис.) та становила 407 тис. (табл. 2).

Серед безробітних, зареєстрованих у Державній службі зайнятості станом на 1 квітня 2017 р., чверть безробітних раніше працювала у сільському, лісовому та рибному господарстві; 17% були зайняті у державному управлінні, обороні, обов'язковому соціальному страхуванні; кожний сьомий із числа безробітних раніше працював у торгівлі та ремонті або у переробній та добувній промисловості (рис. 2).

Як і в минулі роки, за пошуком роботи до Державної служби зайнятості найчастіше звертаються громадяни з вищою освітою. Так, 42% зареєстрованих безробітних мали вищу освіту, 37% – професійно-технічну, кожен п'ятий – загальну середню освіту.

За професійними групами серед зареєстрованих безробітних переважають законодавці, державні службовці, керівники, робітники з обслуговування, експлуатації машин, так працівники сфери торгівлі та послуг.

На 1 квітня 2017 р. кількість вакансій, заявлених роботодавцями до Державної служби зайнятості, порівняно з відповідною датою минулого року, зросла вдвічі та становила понад 73 тис. од. Окрім того, у базі даних служби зайнятості містилася інформація про 36 тис. пропозицій роботи, отриманих з інших джерел (рис. 3).

За видами економічної діяльності більшість вакансій налічується у сільському, лісовому та рибному господарстві (22%), на підприємствах переробної та добувній промисловості (20%), торгівлі та ремонту автотранспорту (16%) (рис. 4).

Станом на 1 квітня 2017 р. на одне вільне робоче місце претендувало шість безробітних (ста-

Рис. 3. Структура вакансій за професійними групами станом на 1 квітня 2016–2017 рр.,%

Джерело: складено за [5]

Рис. 4. Структура вакансій за видами економічної діяльності станом на 1 квітня 2016–2017 рр.,%

Джерело: складено за [5]

ном на відповідну дату 2016 р. – дев'ять осіб) (рис. 5).

Завдяки зростанню кількості вакансій так скороченню кількості зареєстрованих безробітних суттєво знизився дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці. Отже у цілому за останній період діяльність ДСЗ можна вважати задовільно, але, незважаючи над це, існують значні резерви поліпшення її діяльності.

Оскільки значною часткою споживачів послуг державного посередника над ринку праці є низькокваліфіковані групи пошукувачів, варто переорієнтувати увагу над забезпечення підвищення саме їх конкурентоспроможності, а саме на інтенсифікацію зусиль щодо професійного навчання цих осіб. Криза на ринку праці суттєво знизила можливості ДСЗ щодо працевлаштування більш кваліфікованих пошукувачів.

Сьогодні зусилля Державної служби зайнятості зосереджені на перебудові її організаційної структури з традиційно бюрократичної моделі на сучасну сервісну організацію нового типу, яка має виступати в ролі посередника між шукачем роботи та роботодавцем. Її мета – діяти в інтересах клієнтів, гарантуючи надання якісних та ефективних соціальних послуг. Для роботодавців Служба має стати оперативно та ефективно діючим рекрутером, який розуміється так застосовує в роботі найсучасніші рекрутингові технології [4; с. 142–145], для безробітних – результативним посередником щодо їх працевлаштування.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Вдосконалення діяльності Державної служби зайнятості має суттєво змінити якість її участі в кадровому забезпеченні й сприятиме не тільки зниженню безробіття, а й прискоренню економічного зростання завдяки більш швидкому та якісному заповненню вільних робочих місць.

Проаналізовано, щось основними проблемами роботи Державної служби зайнятості є: недостатній вплив на розвиток найменш розвинутих сфер (таких як сільське та лісове господарство); неспівробітництво з приватними підприємствами або підприємствами недержавної форми власності.

Сьогодні реалізація завдань Державної служби зайнятості є неефективною, про що свідчать статистичні дані, щось були приведені

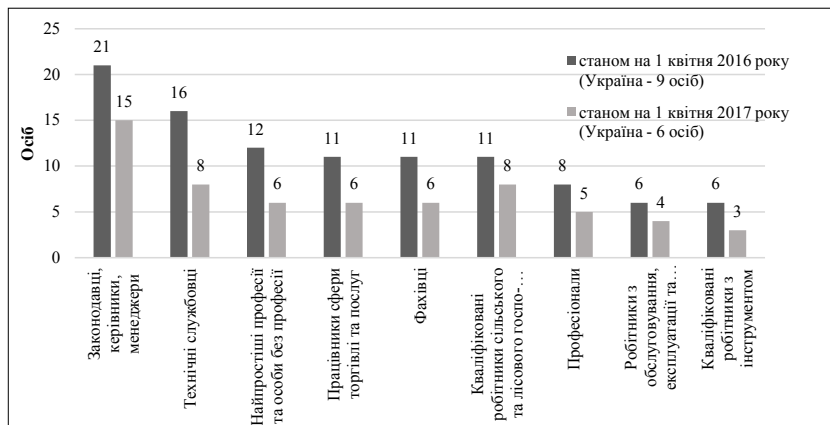

Рис. 5. Співвідношення кількості зареєстрованих безробітних та кількості вакансій станом на 1 квітня 2016–2017 рр.

Джерело: складено за [5]

у вигляді графіків. Необхідно вдосконалювати діяльність служби зайнятості так збільшувати вплив держави над її функціонування, оскільки від її плідної роботи залежить баланс попиту та пропозиції праці.

Слід звернути увагу на професіоналізм працівників Державної служби зайнятості, тому для вдосконалення діяльності служби, над нашу думку, потрібно:

- постійно вести роботу щодо вдосконалення навчального матеріалу відповідно до вітчизняних законодавчих норм, сучасних технологій навчання та міжнародної практики діяльності центрів зайнятості;

- проводити ретельний відбір претендентів над посаду, де перевага повинна надаватися тому, хто не тільки професійно компетентний, а й психологічно стійкий. Окрім того, претенденти над посаду самі повинні бути зацікавлені в постійному навчанні для підвищення своєї конкурентоздатності на ринку праці;

- претендент на посаду повинен розуміти важливість постійного підвищення свого професійного рівня так постійно самостійно розширювати свою компетентність;

- розробити нову стратегію професійного навчанням безробітного населення, метою якої має бути формування та розвиток цілісної системи професійного навчання безробітного населення, координація дій відповідних структур освіти, державної служби зайнятості, роботодавців, усіх рівнів влади.

Всі запропоновані заходи, на нашу думку, можуть мати дієвий ефект на поліпшення стану безробіття в країні, коли, звертаючись до ДСЗ, суб'єкти трудових відносин будуть упевнені в професійності послуг, що вони отримують у службі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Проблеми тіньової зайнятості в Україні / Н.В. Волкова, О.А. Карпа, К.Р. Сосенкова. Молодий вчений. 2017. № 5(45). С. 525–528. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/118.pdf>.
2. Єсінова Н.І., Токар А.О. Проблеми функціонування Державної служби зайнятості України. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг / відпов. ред. О.І. Черевко. 2016. Вип. 2(24). С. 96–106.
3. Маршавін Ю.М. Зайнятість населення та інфраструктура ринку праці в Україні. Видання інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України. 2014. URL: <http://ipk-dszu.kiev.ua/upload/medialibrary/459/4590a918e2d4d78bd3e65e7eb678b637.pdf>.
4. Скібська К.О. Сучасні рекрутингові технології на ринку праці. Економіко-культурологічне позиціонування України в світовому глобалізованому просторі: матер. І Міжн. наук. практ. конф. (14–15 лютого 2016 р.). Кошице, 2016. С. 142–145.
5. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України. URL: <http://www.dcz.gov.ua>.